

Розділ 3. Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 332.122

ДИНАМІКА СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ У СПОЖИВЧОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Лойко Д.М.

*к.е.н., доцент, докторант кафедри теоретичної та прикладної економіки
Чернігівського національного технологічного університету, м. Чернігів, вулиця Шевченка, 95, 14000, Україна
тел.: (066)-269-10-60, e-mail.: Loyko_d@i.ua
ORCID: 0000-0002-2443-2719, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-57-64>*

DYNAMICS OF STRUCTURAL DISTRIBUTION OF NUMBER OF EMPLOYEES IN THE CONSUMER SECTOR OF ECONOMY OF UKRAINE

Loiko D.

*Ph.D. in Economics, associate professor, Doctorate in the Department of Theoretical and Applied Economics
Chernihiv National Technological University, Chernihiv, street Shevchenko, 95, 14000, Ukraine
tel.: (066)-269-10-60, e-mail.: Loyko_d@i.ua
ORCID: 0000-0002-2443-2719, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-57-64>*

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан та тенденції структурних зрушень кількості працівників у споживчому секторі економіки України. За результатами проведеного аналізу зроблено наступні висновки: населення України за період 2013-2017 рр. зменшилось на 6,51%; питома вага зайнятого населення працездатного віку склала у 2017 р. 36,38% від загальної кількості населення країни і за період 2013-2017 рр. зменшилась на 7,36%; загальна кількість зайнятих працівників в Україні за період 2010-2017 рр. зменшилась на 26,96 %; питома вага людей віком за 65 років за досліджуваний період зросла на 6,40%, що свідчить про зростання кількості людей пенсійного віку. Рівень безробіття за період 2013-2017 рр. зріс на 29,92%. В Україні скорочується кількість населення і більш швидкими темпами скорочується кількість зайнятого населення, що свідчить про негативні тенденції щодо зайнятості населення в українській економіці. Для комплексного аналізу динаміки кількості працівників за сферами діяльності у споживчому секторі економіки України виділено наступні сфери економіки: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; тимчасове розміщування й організація харчування; інформація та телекомунікації; фінансова та страхова діяльність; операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; освіта; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг. У всіх сферах економічної діяльності у споживчому секторі економіки України за період 2010-2017 рр. спостерігається зменшення кількості працівників, окрім сфери інформації та телекомунікацій, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтва, спорту, розваг та відпочинку, де відбулось зростання кількості працівників. Реформування економіки України в останні роки не припинило падіння кількості працівників у різних сферах.

Ключові слова: Україна, національна економіка, споживчий сектор, кількість працівників, динаміка, структурні зміни, перспективи.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 3, бібл: 6

Annotation. The article deals with the current state and trends of structural changes in the number of employees in the consumer sector of the Ukrainian economy. According to the results of the analysis, the following conclusions were made: the population of Ukraine for the period of 2013-2017 decreased by 6,51%; the share of the employed population of the working age in 2017 amounted to 36.38% of the total population of the country and for the period of 2013-2017 it decreased by 7.36%; the total number of employed workers in Ukraine for the period of 2010-2017 has decreased by 26.96%; the proportion of people over the age of 65 over the period under study increased by 6.40%, which indicates an increase in the number of people of retirement age. The unemployment rate for the period 2013-2017 grew by 29.92%. In Ukraine, the number of people is decreasing and the number of the employed population is decreasing more rapidly, indicating negative trends in employment in the Ukrainian economy. For the complex analysis of the dynamics of the number of employees in the spheres of activity in the consumer sector of the Ukrainian economy, the following spheres of the economy are allocated: wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and

motorcycles; transport, warehousing, postal and courier activities; temporary placement and organization of food; information and telecommunications; financial and insurance activities; real estate transactions; professional, scientific and technical activities; administrative and auxiliary services activities; education; health care and social assistance; art, sports, entertainment and recreation; provision of other types of services. In all spheres of economic activity in the consumer sector of Ukraine, for the period of 2010-2017, there is a decrease in the number of employees, except for the sphere of information and telecommunications, health care and provision of social assistance; art, sports, entertainment and recreation, where there was an increase in the number of employees. The reform of the Ukrainian economy in recent years did not stop the decline in the number of workers in various fields.

Key words: *Ukraine, national economy, consumer sector, number of employees, dynamics, structural changes, prospects.*

Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 3, bibl. : 6

Постановка проблеми. Починаючи з 2012 р. економіка України щорічно знижує показники ВВП у співставних цінах та в цінах світових вільно конвертуємих валют. Наводяться різні кількісні оцінки. За останні 4 роки ВВП знизився на 30%. Експерти оцінюють падіння ВВП в цей період в діапазоні від 20 до 50%, а в порівнянні з 1990-1991 рр. - 60-70% [1]. Причини зниження нарощування темпів ВВП багато економістів бачать у повільному протіканні реформ в економіці України, у агресивному поведженні Російської Федерації щодо територіальної цілісності України, що знижує інвестиційну привабливість України, скорочує обсяги прямих іноземних інвестицій. За роки функціонування поза Союзу РСР Україна не поліпшила структуру економіки і промисловості, знизилася чисельність населення, зменшились обсяги промислового виробництва, зросло безробіття. Динаміка зміни кількості працівників у всіх сферах економіки є відображенням тих процесів, які відбуваються в економіці України в цілому. Сфера споживання відіграє роль рушія економічного зростання економіки країни, проте її вплив останніми роками значно слабшає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях зарубіжних та вітчизняних вчених значна увага приділена питанням аналізу сучасного стану економіки України та прогнозуванню подальшого її розвитку з урахуванням людського фактору. Зокрема, фахівці Інституту суспільно-економічних досліджень Аврамченко К., Гороховець Є., Дешко А., Дурнева Т., Жаліло Я., Ковалівська С., Онуфрик М., Яковенко І. опублікували

науково обґрунтований прогноз розвитку економіки України та перспективи змін життєвого середовища громадян нашої країни [2].

Враховуючи дослідження вчених, які присвячені дослідженням сучасного стану та перспективам розвитку економіки України, враховуючи людський чинник, доцільно провести дослідження щодо динаміки кількості працюючих у споживчому секторі України.

Формування цілей статті.

Дослідження основних тенденцій та структурних зрушень кількості працівників у споживчому секторі економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За проведеними дослідженнями вчених економістів в результаті перетворень, проведених з 1991 р до теперішнього часу Україна має кліпто-фінансово-олігархічну економіку, яка орієнтована на ліквідацію промисловості, згортання внутрішнього ринку, максимізацію експорту (перш за все сировини, продукції сільського господарства), вивезення капіталу за кордон. У той же час, правляча «еліта» прагне залучити в країну іноземний капітал (інвестиції, кредити) і т. п., тобто Україна перейшла на принципи боргової економіки, яка широко використовується в економіці як країн G 7, так і в інших країнах світу. Так, зовнішні борги в світі оцінюються в 90 трильйонів доларів США, в США - в 19 трлн дол., в Греції - більше 150% річного ВВП, в Україні зовнішній борг за позиками, кредитам і т.п., отримані державою або під гарантії держави, в даний час практично досягла річного ВВП. Тому є всі підстави відносити Україну до держав з боргової економікою [1].

Попередній аналіз динаміки чисельності працівників в різних сферах української економіки підтверджує положення щодо

згорання виробництва та зменшення кількості працюючих в різних економічних сферах (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників для діагностики розвитку суспільства України за період 2013-2017 рр.

Показник	Роки					Відносна зміна (2017 /2013), %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Чисельність наявного населення, тис. осіб	45553,0	45426,2	42929,3	42760,5	42584,5	- 6,52
Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	9720	8959	8065	7868	7679	-20,99
Зайняте населення працездатного віку в середньому, тис. осіб	17 889	17 188	15 742	15 626	15 495	-13,38
- у % до всього населення	39,27	37,83	36,67	36,54	36,38	-7,36
Рівень безробіття	7,8	9,7	9,5	9,7	9,9	29,92
Середньомісячна заробітна плата одного працівника						
номінальна, грн	3234,0	3476,0	4195,0	5070,0	7104,0	Зростання у 2,2 рази
реальна, %	108,2	93,5	119,1	123,8	119,1	10,07
Індекс споживчих цін (у % до попереднього року)	100,5	124,9	148,7	113,9	114,4	13,83
Середня тривалість життя	71,37	71,37	71,38	71,68	71,98	0,85
Кількість осіб, яким за 65 років, тис. осіб	6905,3	6928,8	6675,8	6768,9	6867,5	- 0,55
Питома вага населення віком за 65 років, %	15,16	15,25	15,55	15,83	16,13	6,40

Примітки: офіційні дані за 2014-2017 рр. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя;
Джерело: складено автором за даними [2]

За результатами проведеного аналізу за даними табл. 1 можна зробити наступні висновки. Кількість населення України за період 2013-2017 рр. зменшилось на 6,51 %. Середньооблікова кількість штатних працівників зменшилась за період 2013-2017 рр. на 20,99 %. Кількість зайнятого населення працездатного віку в середньому за той же період зменшилась на 13,38 %. Питома вага зайнятого населення склала у 2017 р. 36,38% від загальної кількості населення країни і за досліджуваний період зменшилась на 7,36%. Рівень безробіття за період 2013-2017 рр. зріс на 29,92%. Номінальна заробітна плата зросла у 2,2 рази, а реальна за той період всього на 10,07%. Індекс споживчих цін зріс на 13,83%. Тривалість життя людей, народжених в Україні, зросла на 0,85% і за прогнозами у 2017 р. складе 71,98 років. Питома вага людей віком за 65 років за досліджуваний період зросла на 6,40 % і склала у 2017 р. 16,13 % від

загальної кількості населення України. Аналіз динаміки загальної кількості працівників за період 2010-2017 рр. (табл. 2).

Загальна кількість зайнятих працівників в Україні за період 2010-2017 рр. зменшилась на 26,96%. Питома вага зайнятих працівників в Україні склала у 2017 р. 13,65% від загальної кількості населення України. На великих підприємствах в 2017 р. працювало 26,85% від загальної кількості зайнятих працівників, на середніх підприємствах – 44,61%, на малих підприємствах – 28,54%. Таким чином можна зробити висновок, що більшість зайнятих працівників України працюють на середніх підприємствах. Результати проведеного аналізу свідчать про те, що в Україні скорочується кількість населення і більш швидкими темпами скорочується кількість зайнятого населення, що свідчить про згорання виробництва в українській економіці.

Таблиця 2

Динаміка загальності кількості зайнятих працівників в Україні за період 2010-2017 рр.

	Роки	Усього тис. осіб	У тому числі							
			великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
			тис. осіб	у % до загальної кількості зайнятих працівників відповідного виду діяльності	тис. осіб	у % до загальної кількості зайнятих працівників відповідного виду діяльності	тис. осіб	у % до загальної кількості зайнятих працівників відповідного виду діяльності	тис. осіб	у % до загальної кількості зайнятих працівників відповідного виду діяльності
Усього	2010	7958,2	2400,3	30,2	3393,3	42,6	2164,6	27,2	832,6	10,5
	2011	7793,1	2449,0	31,4	3252,6	41,7	2091,5	26,9	788,9	10,1
	2012	7679,7	2484,2	32,4	3144,2	40,9	2051,3	26,7	788,2	10,3
	2013	7406,5	2383,7	32,2	3012,1	40,7	2010,7	27,1	795,3	10,7
	2014	6298,5	1915,1	30,4	2696,5	42,8	1686,9	26,8	723,5	11,5
	2015	5889,7	1708,6	29,0	2604,7	44,2	1576,4	26,8	691,4	11,7
	2016	5801,1	1586,6	27,4	2622,8	45,2	1591,7	27,4	642,7	11,1
	2017	5812,9	1560,9	26,9	2593,1	44,6	1658,9	28,5	714,6	12,3
Відносна зміна 2017/2010), %		-26,96	-34,97	-10,93	-23,58	4,69	-23,36	4,77	-14,17	17,14

Примітки: офіційні дані за 2014-2017 рр. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя;
 Джерело: складено автором за даними [3]

Для комплексного аналізу динаміки кількості працівників за сферами діяльності у споживчому секторі економіки України виділено наступні сфери економіки: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних

засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; тимчасове розміщення й організація харчування; інформація та телекомунікації; фінансова та страхова

діяльність; операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; освіта; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг (табл. 3).

Результати аналізу статистичних даних щодо динаміки кількості працівників у споживчому секторі економіки України представлено на рис.1.

За результатами аналізу даних, представлених у табл. 3 та рис. 1 можна

зробити висновок про те, що кількість працівників, зайнятих у споживчому секторі економіки за період 2010-2017 рр., зменшилась на 21,42 %, з них у фізичних осіб-підприємців зменшилась на 17,95 %. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання у оптовій та роздрібній торгівлі та ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів за період 2010-2017 рр. зменшилась на 24,92%, з них кількість фізичних осіб-підприємців зменшилось на 28,27%.

Таблиця 3

Кількість зайнятих працівників у споживчому секторі економіки України за період 2010-2017 рр. (тис. осіб)

Напрямок діяльності	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Відносна зміна (2017 / 2010), %
Кількість працівників у споживчому секторі економіки України-всього	6372,9	5954,4	5797,9	5735,6	5350,1	4989,0	4949,8	5007,7	- 21,42
з них у фізичних осіб-підприємців	2519,1	2125,5	2026,5	2073,9	2184,6	2045,2	2051,2	2066,9	- 17,95
Питома вага кількості працівників у споживчому секторі до загальної кількості працівників, %	83,22	76,41	75,49	77,44	84,94	84,71	85,33	86,15	3,52
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів - усього	2961,0	2700,8	2550,4	2518,6	2409,3	2202,1	2182,3	2223,1	- 24,92
з них у фізичних осіб-підприємців	1719,9	1454,1	1357,0	1362,6	1394,1	1276,4	1254,5	1233,7	- 28,27
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність - усього	1133,0	1087,1	1087,4	1063,0	929,0	931,3	912,4	900,7	- 20,50
з них у фізичних осіб-підприємців	204,5	164,0	150,3	151,5	166,7	154,8	147,2	136,5	- 33,25
Тимчасове розміщення й організація харчування - усього	249,3	242,2	264,3	267,5	213,2	195,2	207,9	224,2	- 10,07
з них у фізичних осіб-підприємців	114,8	113,5	127,3	134,9	111,7	107,3	117,6	131,3	14,37
Інформація та телекомунікації - усього	284,4	280,2	280,4	298,0	306,3	275,1	282,8	303,1	6,57

з них у фізичних осіб-підприємців	50,9	48,8	60,9	79,9	113,6	108,7	125,7	144,1	Зросло у 2,83 рази
Фінансова та страхова діяльність - усього	318,8	314,7	316,3	305,4	281,5	214,8	209,5	201,1	- 36,92
з них у фізичних осіб-підприємців	9,8	6,7	6,1	6,6	8,1	8,3	8,6	6,8	- 30,61
Операції з нерухомим майном - усього	274,1	256,6	286,2	275,4	254,2	239,0	235,5	232,7	-15,10
з них у фізичних осіб-підприємців	31,3	28,7	68,4	73,7	82,0	71,3	71,3	70,1	Зросло у 2,24 рази
Професійна, наукова та технічна діяльність - усього	405,7	366,6	351,6	340,2	336,0	318,7	311,7	305,3	-24,75
з них у фізичних осіб-підприємців	104,6	76,2	70,2	76,3	103,8	115,3	116,7	113,4	8,41
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування - усього	337,9	329,8	318,9	331,2	313,0	291,5	287,2	280,8	-16,89
з них у фізичних осіб-підприємців	72,7	57,3	36,4	36,9	42,1	42,5	45,3	47,0	-35,35
Освіта - усього	46,7	41,6	34,3	33,9	31,0	30,7	30,8	32,0	-31,48
з них у фізичних осіб-підприємців	11,0	8,0	7,9	9,0	10,4	11,1	12,5	13,8	25,45
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги - усього	112,1	113,6	114,3	109,6	92,3	110,2	114,2	117,4	4,73
з них у фізичних осіб-підприємців	20,7	19,6	20,0	21,1	24,6	23,9	25,5	29,4	42,03
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок - усього	42,5	44,0	49,6	51,8	47,8	48,8	46,1	45,1	6,12
з них у фізичних осіб-підприємців	14,0	12,1	12,9	16,2	16,6	17,5	18,1	18,5	32,14
Надання інших видів послуг - усього	207,4	177,2	144,2	141,0	136,5	131,6	129,4	142,2	- 31,44
з них у фізичних осіб-підприємців	164,9	136,5	109,1	108,2	110,9	108,1	108,2	122,3	- 25,83

Примітки: офіційні дані за 2014-2017 рр. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя;

Джерело: складено автором за даними [3]

Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання тимчасовому розміщенні й організації харчування за період 2010-2017 рр. зменшилась на 10,07%, з них у фізичних осіб-підприємців зросло на 14,37%. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання інформації та телекомунікації за період

2010-2017 рр. зросло на 6,57%, з них у фізичних осіб-підприємців зросло у 2,83 рази. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання операцій з нерухомим майном за період 2010-2017 рр. зменшилось на 15,10%, з них у фізичних осіб-підприємців зросло у 2,24 рази.

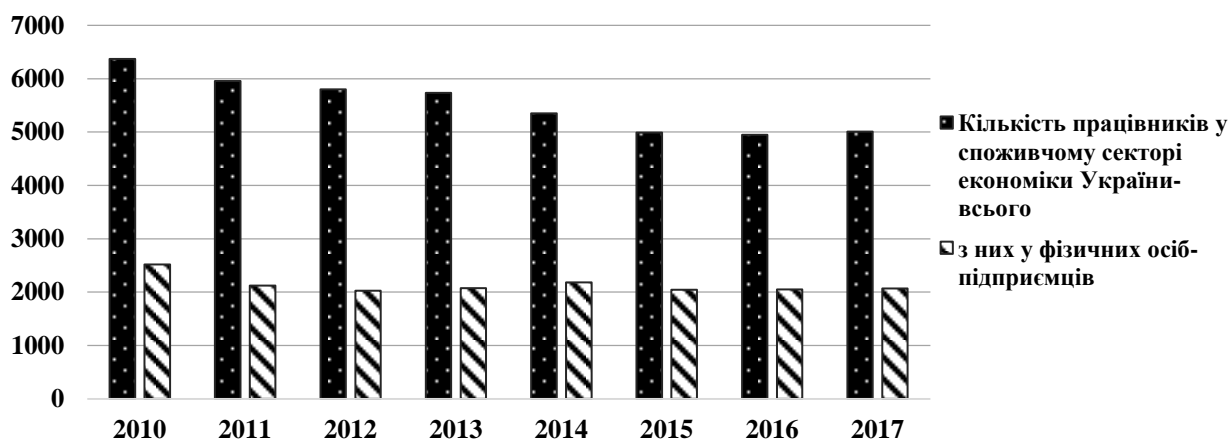


Рис. 1. Динаміка кількості працівників у споживчому секторі економіки України за період 2010-2017 рр.

Джерело: складено автором за даними [3]

Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання у професійній, науковій та технічній діяльності за період 2010-2017 рр. зменшилось на 24,75%, з них у фізичних осіб-підприємців зросло на 8,41%. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання у професійній, науковій та технічній діяльності за період 2010-2017 рр. зменшилось на 16,89%, з них у фізичних осіб-підприємців зменшилось на 35,35%. Кількість зайнятих працівників в освіті за період 2010-2017 рр. зменшилось на 31,48%, з них у фізичних осіб-підприємців зросла на 25,45%.

Кількість зайнятих працівників в охороні здоров'я та надання соціальної допомоги за період 2010-2017 рр. зросла на 4,73%, з них у фізичних осіб-підприємців зросла на 42,03%. Кількість зайнятих працівників у наданні інших видів послуг за період 2010-2017 рр. зменшилась на 31,44%, з них у фізичних осіб-підприємців зменшилась на 25,83%.

Таким чином, можна відмітити, що за всіма сферами економічної діяльності у споживчому секторі економіки України за період 2010-2017 рр. спостерігається зменшення кількості працівників, окрім сфери інформації та телекомунікацій, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтва, спорту, розваг та відпочинку, де відбулось зростання кількості працівників.

Висновки. За проведеними дослідженнями попереднього та комплексного аналізу кількості працівників за сферами економічної діяльності можна зробити наступні висновки. Населення України за період 2013-2017 рр. зменшилось на 6,51 %. Питома вага зайнятого населення склала у 2017 р. 64,5 % від загальної кількості населення країни і за досліджуваній період зменшилась на 4,16 %. Рівень безробіття за період 2013-2017 рр. зріс на 29,92%. Загальна кількість зайнятих працівників в Україні за період 2010-2017рр. зменшилась на 26,96 %. Питома вага зайнятих працівників в Україні склала у 2017 р. 13,65% від загальної кількості населення України. На великих підприємствах в 2017 р. працювало 26,85%, на середніх підприємствах – 44,61%, на малих підприємствах – 28,54%. Питома вага людей віком за 65 років за досліджуваній період зросла на 6,40%, що свідчить про зростання кількості людей пенсійного віку.

Значне зменшення кількості працівників в усіх сферах економічної діяльності свідчить про зменшення кількості підприємств та організацій в силу різних причин. Реформування економіки України в останні роки не припинило падіння кількості працівників у різних сферах. Процес залучення інвестицій в економіку країни та перебудова економічних

відносин, спрямована на відродження промисловості сприятиме покращенню економічної ситуації [4] та підвищувати рейтинг України за міжнародними стандартами [5].

Література:

1. Булеєв І. П., Брюховецька Н. Є. Соціально-економічні проблеми економіки України на сучасному етапі її розвитку. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 1. С. 11-25.
2. Аврамченко К., Гороховець Є., Дешко А., Дурнева Т., Жаліло Я., Ковалівська С., Онуфрик М., Яковенко І. Макроекономічний прогноз - 2017: економіка та людина. URL : <https://iser.org.ua/analitika/ekonomichnii-analiz/makroekonomichnii-prognoz-2017-ekonomika-ta-liudina>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Основні показники соціально-економічного розвитку України. URL : www.ukrstat.gov.ua.
4. Лойко В. В. Конкурентоспроможність національної економіки в контексті економічної безпеки. *International Scientific Conference Economy without borders: Integration, Innovation, Cross-border cooperation*: Conference Proceeding, August 26, 2016. Kaunas: Baltija Publishing. P 52-55.
5. Авдеева Н. Е., Лойко В. В. Украина в международных рейтингах конкурентоспособности. Материалы XIX Международной научной конференции молодых ученых, Минск, 14-15 апреля 2016 г./ рекол.: В.В. Манкевич (отв. ред.). Минск, ГИУСТ БГУ, 2016. С. 7-8.

6. Штундер І. О. Пріоритети формування ефективної зайнятості в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*. Вип. 42. К., 2016. 176 с.

Reference:

1. Buleev, I. P. Bryukhovetska, N. E. (2018) "Socio-economic problems of the Ukrainian economy at the present stage of its development", *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrainy*, № 1. p. 11-25.
2. Avramchenko, K. Gorokhovets, E. Deshko, A. Durneva, T. Zhalilo Y. Kovalivska, S. (2017) Onufrik M., Yakovenko I. Macroeconomic Forecast - 2017: Economy and Man. Available at: <https://iser.org.ua/analitika/ekonomichnii-analiz/makroekonomichnii-prognoz-2017-ekonomika-ta-liudina>.
3. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Main indicators of social and economic development of Ukraine. Available at: www.ukrstat.gov.ua.
4. Loiko, V. V. (2016) "Competitiveness of the national economy in the context of economic security", *International Scientific Conference Economy without borders: Integration, Innovation, Cross-border cooperation*, pp. 52-55.
5. Avdeeva, N. Y. Loyko, V. V. (2016) "Ukraine in international competitiveness ratings", *Materialy XIX ezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii molodykh uchennykh*, p. 7-8.
6. Shtunder, I. O. (2016) "Priorities for the formation of effective employment in Ukraine", *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, №42, p. 176.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2019 р.